

تحقق‌پذیری شاخص‌های حکمروایی خوب در نواحی روستایی شهرستان لنجان

اصغر نوروزی^{۱*}، الهه ابراهیمی^۲

۱. استادیار گروه جغرافیا دانشگاه پیام نور

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی دانشگاه پیام نور

(دریافت: ۱۳۹۶/۰۸/۰۸ پذیرش: ۱۳۹۷/۰۶/۰۳)

Investigating realization of good governance indicators in rural areas of Lenjan County

Asghar Norouzi^{1*}, Elahe Ebrahimi²

1. Assistant Prof. Department of Geography, Payame Noor University. Tehran. Iran

2. M.A in geography, Payam Noor University. Tehran. Iran

(Received: 30/Oct/2017

Accepted: 25/Aug/2018)

چکیده

Abstract:

Governance as a new idea is replacing the concept of government. The concept of governance is based on cooperation between governments and civil societies. The fundamental principle of the concept is that instead of full responsibility for the country's administration by the government, the citizens, private sectors, and public institutions are also responsible for running the country. In recent decades, the approach has been developed in rural areas and modern management with a focus on rural district administration and Islamic Councils is one its manifestations. The present study, using descriptive-analytical method, investigates the realization of good governance indicators in rural areas of Lenjan County. The study is a practical type and the required data was collected by documentary-field methods. The statistical society includes all the villagers in which the sample was obtained by cluster random sampling method. Accordingly, views and international experiences were studied and explored, among them eight important indicators of good governance in sample villages were tested through completion of 250 questionnaires by the heads of households. The results of applying t-test showed that good governance indicators with total mean of 3.24 have been realized less than the desired level. Specifically, the indicators of justice and equality were higher than the desired mean of the researcher (3.5), but the rest were lower than the desired level. The result of kruskal-Wallis test to compare villages' rankings also showed that there were significant differences between villages regarding realization of good governance. The results of applying one-way analysis variance (ANOVA) also showed that regarding good governance indicators villages were significantly different.

Keywords: governance, rural good governance, village, Lenjan County.

حکمروایی مفهوم جدیدی است که جایگزین مفهوم حکومت شده است. مفهوم حکمروایی مبتنی بر همیاری حکومت و جامعه مدنی است. این مفهوم بر این اصل بنیادی استوار است که حکومت‌ها به‌جای آنکه به‌تنهایی مسئولیت کامل اداره جامعه را بر عهده گیرند شهروندان، بخش خصوصی و نهادهای مردمی عوامل مسئول اداره جامعه هستند. در دهه‌های اخیر این رویکرد در نواحی روستایی نیز رواج یافت و مدیریت نوین با محوریت دهیاری و شورای اسلامی را می‌توان یکی از نمودهای آن دانست. پژوهش حاضر به روش توصیفی-تحلیلی به بررسی تحقق‌پذیری شاخص‌های حکمروایی خوب در نواحی روستایی شهرستان لنجان پرداخته است. نوع پژوهش از لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ گردآوری اطلاعات کتابخانه‌ای-میدانی است. جامعه آماری شامل تمامی روستاییان بوده و حجم نمونه به روش خوشه‌ای و تصادفی تعیین شده است. بر این اساس دیدگاه‌ها و تجربیات جهانی مورد مطالعه و بررسی قرار گرفت و هشت شاخص مهم حکمروایی خوب در روستاهای نمونه، با تکمیل تعداد ۲۵۰ پرسشنامه از سرپرستان خانوار، مورد آزمون قرار گرفته است. نتایج حاصل از آزمون t نشان داد که شاخص‌های حکمروایی خوب در مجموع با توجه به میانگین ۳/۲۴، کمتر از حدمطلوب محقق شده است. به صورت موردی نیز شاخص عدالت و برابری از میانگین مطلوب پژوهشگر (۳/۵) بالاتر و سایر شاخص‌ها پایین‌تر از حد مطلوب بوده است. نتایج آزمون کروسکال والیس جهت مقایسه رتبه روستاها نیز نشان می‌دهد بین روستاها به لحاظ تحقق حکمروایی خوب تفاوت معنی‌داری وجود دارد و نتایج تحلیل واریانس نیز نشان داد شاخص‌های حکمروایی خوب در بین روستاهای مورد مطالعه تفاوت معناداری دارند.

واژه‌های کلیدی: حکمروایی، حکمروایی خوب روستایی، روستا، شهرستان لنجان.

مقدمه

توسعه روستایی، فرایندی چند بعدی و متضمن بهبود مستمر زندگی و کیفیت آن در جامعه روستایی است. به این تعبیر، همراه با افزایش درآمد، آموزش، بهداشت و درمان، تغذیه، کاهش فقر، محیط‌زیست حفاظت‌شده و تساوی هرچه بیشتر فرصت‌ها برای تحقق عدالت در محیط روستایی (مهندسی مشاور دی. اچ. وی، ۱۳۷۱:۲۰)، موضوع حکمروایی روستایی نیز در سال‌های اخیر موردنظر متخصصان و صاحب‌نظران توسعه روستایی قرار گرفته است.

این رهیافت که از دهه ۱۹۹۰ به بعد در ادبیات توسعه و به‌ویژه در کشورهای درحال توسعه و در راستای استقرار و نهادینه‌سازی جامعه مدنی مطرح شد، از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است و به‌عنوان یکی از الزامات توسعه پایدار منطقه‌ای و محلی شناخته شده که در بطن خود دو مفهوم توانمندسازی و مشارکت را می‌پروراند. با گسترش قابلیت‌های انسانی و تبدیل سرمایه‌های انسانی به سرمایه‌های اجتماعی، زمینه را برای فرایند توسعه مشارکت پذیر در محیطی مردم سالار فراهم می‌نماید (صرافی و تقی زاده، ۱۳۸۷:۷۷). براساس این دیدگاه دولتها به جای آنکه به تنهایی مسئولیت کامل اداره جامعه را در تمام سطوح آن بر عهده گیرند، باید در کنار مردم، بخش خصوصی و نهادهای مردمی، به عنوان یکی از نهادها یا عوامل مسئول اداره جامعه محسوب شوند. از این رو، امروزه در بحث‌های مربوط به توسعه پایدار روستایی، از این رهیافت به عنوان یکی از الگوهای مناسب برای جلب مشارکت و همبازی تمام نیروهای مؤثر در حیات جامعه روستایی و تمام سطوح جغرافیایی و جایگزین همگرایی به جای تفرق و واگرایی یاد می‌شود (دربان آستانه و رضوانی، ۱۳۸۹:۷۱).

از سوی دیگر افزایش شدید فقر و نابرابری در اواخر دهه ۱۹۸۰ که از پیامدهای الگوی دولت حداقل بود، باعث شد تا بانک جهانی حکمروایی (شیوه مدیریت و اداره کشور) را موضوع کلیدی توسعه بداند. تا آنجا که گزارش سالانه توسعه جهانی در سال ۱۹۹۷ به مسئله دولت اختصاص و موضوع محوری این گزارش نقش دولت در بهبود وضعیت اقتصادی و راهکارهای توانمند ساختن دولت بود. در این دوره ایده تغییر ساختار حکومت مطرح و سیستم‌های مدیریتی با توجه به مشارکت شهروندان، از حکومت به حکمروایی تغییر نموده است (آدینه و نند و همکاران، ۱۳۹۲:۴۳). در همین راستا

بانک جهانی در گزارش ۲۰۱۷، دستیابی به همه اهداف توسعه را مستلزم درک درست از حکمروایی می‌داند (بانک جهانی، ۲۰۱۷:۴). در اعلامیه پیش نویس ونکوور^۱ نیز از حکمرانی به عنوان یک پارادایم جدید برای مدیریت بشر نام برده اند (نوبری و رحیمی، ۱۳۸۹:۷). براین اساس اگرچه هنوز تمرکز حکمروایی خوب بر سطوح کلان بوده و کمتر در سطوح محلی موردتوجه قرار داشت (ووردا، ۲۰۱۷: ۱۳۱) اما در سال‌های اخیر موضوع حکمروایی خوب در کانون توجه پژوهشگران و سیاستگذاران توسعه و به‌ویژه توسعه روستایی نیز قرار گرفته است.

بر اساس تعریف یونسکو، حکمرانی خوب به معنای ساز و کارها، فرایندها و نهادهایی است که به واسطه آنها شهروندان گروهها و نهادهای مدنی منافع خود را دنبال می‌کنند و حقوق قانونی خود را به اجرا درمی‌آورند و تعهداتشان را برآورده می‌سازند (میدری، ۱۳۸۵:۲۶۱). با این تعبیر، رویکرد حکمروایی خوب در قلمرو فراملی، ملی و محلی کاربرد گسترده‌ای یافته است. بنابراین می‌توان گفت که امروزه در سطح بین‌المللی توافق جمعی رو به رشدی وجود دارد که الگوی حکمروایی خوب برای دستیابی به توسعه پایدار ضروری است (عظیمی و افتخاری، ۱۳۹۳:۶). در واقع امروزه حکمروایی خوب یکی از الزامات اساسی توسعه پایدار و به‌ویژه توسعه پایدار روستایی است و تحقق‌پذیری شاخصهای کلیدی آن از جمله مشارکت، مسئولیت‌پذیری، پاسخگویی، قانونمندی، شفافیت، کارایی و اثربخشی، اجماع محوری و عدالت، نماد توسعه پایدار خواهند بود.

در زمینه مراحل شکل‌گیری حکمروایی خوب روستایی نیز باید بدین نکته توجه داشت که در دهه‌های اخیر، ساختار اداری حکومت محلی در بیشتر کشورها دستخوش تحول شده است. حکومت روستایی از دوره پدرسالاری در اوایل قرن ۲۰ به دوره دولت‌گرا در اواسط قرن ۲۰ و سپس به دوره جدید حکمروایی در آستانه قرن ۲۱ تغییر یافته است (بدری و همکاران، ۱۳۹۰، ۷۴). در مجموع این تغییرات گذر از «سیستم حکومت روستایی» به «حکمروایی روستایی» را نشان می‌دهد (رحمانی فضلی و همکاران، ۱۳۹۳:۴۶).

در کشور ایران به دلیل نبود الگوی حکمروایی روستایی، بیشتر برنامه‌ها از بالا به پایین انجام شده و این امر موجب پیامد نامطلوب برنامه‌ها و طرح‌ها شده است. در واقع، رویکرد

دیگر حکمروایی، اعمال قدرت سیاسی، اداری و اقتصادی در مدیریت امور کشورها و در سطوح مختلف (کلان تا محلی) است که در قالب یک فرآیند، افراد و گروه‌ها می‌توانند به منافع خود دست یابند (وورد، ۲۰۱۷: ۱۳۲).

در تعریفی دیگر حکمرانی موضوعی است که بر نحوه تعامل دولتها و سایر سازمانهای اجتماعی با یکدیگر، نحوه ارتباط با شهروندان و نحوه اتخاذ و تصمیمات تمرکز دارد (شریفیان ثانی، ۱۳۸۰: ۳۷). در واقع حکمرانی به افراد و سازمان‌هایی (دولتی، خصوصی و جامعه مدنی) می‌پردازد که در فرآیند تصمیم‌گیری و اجرا نقش دارند (نوبری و رحیمی، ۱۳۸۹: ۳). به اعتقاد هارفام و بوئینگر^۲ حکمروایی چهار بعد فنی، نهادی، سیاسی و فرهنگی دارد (پاداش و همکاران، ۱۳۸۶: ۷۳). بعد فنی (توسعه اقتصادی) به محدودیت‌های تحمیل شده بر منابع طبیعی، سطوح آموزش، مهارت‌های نیروی انسانی و ... اشاره و اصلی‌ترین مشخصه آن رشد اقتصادی حاصل از عملکرد حکمرانان است. بعد نهادی، شامل مدیریت بخش عمومی، چارچوب حقوقی، رویکردهای مشارکتی، نهادها و حقوق بشر است (عظیمی آملی و افتخاری، ۱۳۹۳: ۲۸-۳۰). بعد سیاسی اصول مشارکت، پاسخگوئی، توافق و اجماع و نیز تساوی حکمروایی را پوشش می‌دهد (دربان آستانه، رضوانی، ۱۳۹۳: ۱۷۶). در بعد فرهنگی نیز بر آزادی بیان و مشارکت به‌عنوان بخشی از وجوه مهم‌تر و معنادارتر زندگی انسان‌ها تأکید می‌شود.

مفهوم «حکمروایی خوب» که در پایان جنگ سرد در محافل بین‌المللی به عنوان یک اصل مطرح شد (مانی، ۲۰۰۷: ۳۰)، اخیراً این مفهوم در علوم سیاسی، مدیریت و بویژه در مدیریت توسعه وارد شده و با مفاهیمی چون دموکراسی، جامعه مدنی، مشارکت عمومی، حقوق انسانی و توسعه اجتماعی پایدار معنا می‌شود (زاهدی و ابراهیم پور، ۱۳۹۱: ۵۶). برنامه سازمان ملل (۱۹۹۷) حکمرانی خوب را اعمال قدرت سیاسی، اقتصادی و اداری برای مدیریت امور عمومی یک کشور در همه سطوح تعریف (برادران شرکاء و ملک الساداتی، ۱۳۸۶: ۴) و یونسکو آنرا به معنای ساز و کارها، فرآیندها و نهادهایی می‌داند که به‌واسطه آنها شهروندان، گروه‌ها و نهادهای مدنی، منافع مدنی خود را دنبال و حقوق قانونی خود را اجرا و تعهداتشان را برآورده می‌سازند (دربان آستانه، رضوانی، ۱۳۹۳: ۱۵۹).

اغلب مسئولان، کمترین مشارکت و دخالت مردمی در امور مربوط به روستا بوده است. کمبود احساس مسئولیت نیز موجب ناکامی اجرای عدالت، قانونمداری، شفافیت، فراگیری و ... شده و در نتیجه، مسئولان خود را در قبال مردم پاسخگو نمی‌دانند و تمامی این عوامل، توسعه پایدار را به چالش می‌کشد (اسماعیل زاده و صرافی، ۱۳۸۵: ۱).

شهرستان لنجان نیز نه تنها با مشکلات مذکور مواجه است، بلکه ضعف مدیریت توسعه، عدم وجود تشکل‌های مردم نهاد مؤثر، سطح پایین مشارکت عمومی، شرایط نامناسب در ابعاد و معیارهای حکمروایی خوب در مدیریت محلی و پایین بودن سطح نسبی شاخص‌های مذکور نمایان است. بعلاوه با گذشت نزدیک به دو دهه از عمر نظام مدیریت جدید روستایی، ارزیابی عملکرد آنها در چارچوب حکمروایی خوب ضرورت دارد؛ بنابراین این پژوهش به بررسی و تحلیل میزان و چگونگی تحقق شاخص‌های حکمروایی خوب در نواحی روستایی پرداخته و به دنبال پاسخگویی به این سوالات خواهد بود:

۱- آیا شاخص‌های حکمروایی خوب در نواحی روستایی

شهرستان لنجان تحقق یافته است؟

۲- آیا نواحی روستایی شهرستان لنجان از لحاظ شاخص‌های حکمروایی در وضعیت مناسبی قرار دارد؟

۳- آیا بین شاخص‌های حکمروایی خوب در نواحی روستایی شهرستان لنجان تفاوت وجود دارد؟

با این طرح مسئله، شناخت مبانی نظری و پیشینه پژوهش ضروری است، «حکمروایی»^۱ در لغت به معنی اداره و تنظیم امور است و به رابطه میان شهروندان و حکومت اطلاق می‌شود. در واقع این اصطلاح «رابطه» را توصیف (Astleithner & Hamedinger, 2003). - به نقل از عظیمی آملی و افتخاری، ۱۳۹۳: ۹) و معنی آن هدایت کردن و راهنمایی کردن و یا در کنار هم نگهداشتن است (شریفیان ثانی، ۱۳۸۰: ۱۴۹). به بیان ساده‌تر حکمروایی چگونگی ارتباط بین شهروندان با حکومت (دربان آستانه و همکاران، ۱۳۸۹: ۱۰۱) و به مثابه‌ی سلسله مراتبی شدن قدرت دولت و تقسیم آن در سطوح ملی، منطقه‌ای و محلی است. همچنین به مفهوم مشارکت توأمان مردم، نهادهای محلی و سازمان‌های دولتی و غیردولتی بیان می‌شود (مهدی‌زاده، ۱۳۸۶: ۵۱)؛ به عبارت

از دهه ۱۹۸۰ که حکمروایی توسط محققان شهری مطرح شد تا مدتی به طور تلویحی پدیده ای اساساً شهری قلمداد می‌شد، اما فرآیندهای مشابهی نیز تا حدودی به طور غیررسمی در نواحی روستایی عمل می‌کردند. با این وجود پیش از اواسط دهه ۱۹۹۰ دور نمای حکمروایی خوب روستایی نیز پدیدار شد (همان: ۱۶۶). در واقع حکمروایی خوب روستایی بر اساس نظریه‌های توسعه مبتنی بر پایداری و برنامه‌ریزی با رویکرد پایین به بالا بوده است (مانی، ۲۰۰۷: ۲۹-۳۳).

«حکمروایی خوب روستایی» عبارت است از فرآیند تأثیرگذاری همه ارکان دخیل روستایی بر مدیریت روستایی، با تمام ساز و کارهایی که با آنها بتوان به سوی تعالی و پیشرفت روستا و مردم روستایی حرکت کرد؛ به عبارت دیگر، به اجرا درآوردن تصمیمات و سیاست‌های مردم روستایی، هم سو با منافعشان و سازگار با منافع ملی، منطقه‌ای و محلی است. در این میان نقش دولت‌ها بیشتر در چارچوب فراهم کننده بسترهای سخت افزاری و نرم افزاری، از جمله هماهنگ‌سازی و پاسداری از قوانین و میثاق‌های ملی محدود می‌شود و از دخالت مستقیم در تصمیم‌گیری و همچنین اداره و اجرای امور مربوط به زندگی مردم کاسته می‌شود (رکن‌الدین افتخاری و همکاران، ۱۳۹۰: ۳۴).

حکمروایی خوب روستایی اصول و شاخص‌هایی به این شرح دارد: قانون محوری^۱؛ وجود چارچوب‌های قانونی درست و منصفانه که به صورت بی طرفانه اجرا شود؛ مسئولیت‌پذیری^۲؛ مسئول بودن نهادها و فرآیندها، مسئولان و تصمیم‌گیران، به خواسته‌ها، انتظارات و نیازهای افراد و گروه‌های روستایی جهت ارائه خدمات (همان: ۳۵)؛ پاسخگویی^۳؛ فرآیندی که توسط آن سازمان‌ها، مدیران و انجمن‌های محلی روستایی، مسئول نتایج تصمیم‌ها و فعالیت‌هایشان هستند (ترنر و هیوم، ۱۳۸۴: ۱۶۰)؛ شفافیت^۴؛ فرآیندی که اطلاعات مربوط به شرایط موجود، تصمیمات و اقدامات را قابل دسترس، قابل رؤیت و قابل فهم می‌کند (مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۳: ۵۲۷)؛ اجماع محوری^۵؛ هدایت منافع و سلیقه‌های مختلف در جامعه به سمت اجماع گسترده که بهترین و بیشترین منفعت را برای تمام اجتماع دارد

به شرح زیر ارائه کرد.

۱- رویکرد توانمندسازی^۱: ساز و کاری که روستائیان تمام نیرو و قابلیت خود را در آنچه که انجام می‌دهند به کار می‌گیرند (عظیمی آملی، ۱۳۸۸: ۷۶) در این نظریه، سه عنصر اصلی «رشد و آگاهی توأم با انتقاد» (یعنی انسانهای دانا، آگاه، روشنفکر)؛ «توسعه ظرفیت‌ها برای تحول کارساز بر اساس واقعیت‌ها» (جامعه واقعیت‌گرا) و «تقویت سازمانها و سازماندهی مردم» (جامعه نهادساز) نقش کلیدی دارند.

۲- رویکرد توسعه مشارکتی^{۱۱}: مشارکت مردم می‌تواند پایداری را تضمین، فعالیت‌های توسعه را مؤثرتر، ظرفیت‌های محلی را ایجاد و توسعه متعادل، متوازن و پایدار حاصل آورد.

۳- رویکرد توسعه ظرفیتی^{۱۲}: مکمل ایده‌هایی است که تفکر توسعه را در طول دهه گذشته تحت سیطره داشته و هنوز هم نقش دارند. این نظریه شامل نهادسازی، تقویت و توسعه نهادی، مدیریت توسعه،

6. participation

7. Legitimacy

8. equity

9. effectiveness and efficiency

10. empowering

11. Participatory development

12. Capacity development

1. rule of law

2. responsibility

3. accountability

4. transparency

5. consensus oriented

(۱۳۹۲) در پژوهشی با عنوان تعیین وزن و رابطه بین شاخص‌های حکمرانی خوب در ایران، اشاره می‌کند که شاخص‌ها با توجه به شرایط و اطلاعات هر جامعه وزن و ارتباط متفاوتی دارند. می‌توان به وزن بالای شاخص‌های پاسخگویی و عدالت اجتماعی نسبت به دیگر شاخص‌ها اشاره کرد. رکن‌الدین افتخاری و همکاران (۱۳۹۱) در مطالعه‌ای با عنوان ارائه الگوی مناسب حکمروایی خوب روستایی در ایران، نشان دادند که حکمروایی خوب روستایی در اکثر روستاهای مورد مطالعه از وضعیت مناسبی برخوردار نبوده‌اند. دادورخانی و همکاران (۱۳۹۰) به پژوهشی تحت عنوان حکمروایی خوب، راهبردی برای کاهش فقر روستایی پرداخته و نشان دادند که حکمروایی خوب از طریق افزایش مشارکت و قابلیت‌های فقرا، سبب کاهش فقر می‌شود. دربان آستانه و همکاران (۱۳۸۹) در مقاله‌ای با عنوان سنجش و تحلیل عوامل مؤثر بر حکمروایی روستایی در حکومت‌های محلی، سطح حکمروایی روستایی در شهرستان قزوین بررسی کرده و مهم‌ترین متغیرهای مؤثر بر حکمروایی روستایی (سطح تحصیلات، سبک مدیریت، تعامل، انسجام اجتماعی و ...) را تعیین نموده‌اند. همچنین نتایج حاکی از آن است که تنها ۱۰ درصد حکومت‌های محلی دارای حکمروایی روستایی مناسبی بوده‌اند. همچنین دربان آستانه و رضوانی (۱۳۸۹) در پژوهشی تبیین نظری عوامل مؤثر بر حکمروایی روستایی را بررسی کرده و در مجموع ۶۵ متغیر اثرگذار بر حکمروایی روستایی را در دو گروه عوامل بیرونی (محیطی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی) و درونی (نیروی انسانی و عامل سازمانی) طراحی کرده‌اند.

در زمینه مطالعات خارجی نیز انجام پذیرفته نظیر ورود^۲ (۲۰۱۷) که در پژوهشی حکمروایی خوب در اداره زمین‌های روستایی در اتیوپی را بررسی کرده و به این اشاره می‌کند که ساختارهای موجود مدیریت زمین در منطقه ضعیف بوده و حکمروایی خوب تحقق ندارد. ام دی و تورلی^۳ (۲۰۱۶) به تحلیل برنامه توسعه ۲۰۲۵ تانزانیا با تأکید بر حکمروایی در سطح محلی پرداخته و به این نتیجه اشاره دارند که وابستگی نهادهای محلی به بودجه دولت مرکزی، میزان تحقق شاخص‌های حکمروایی خوب را کاهش می‌دهد. همچنین یونگ^۴ و همکاران (۲۰۱۱) در پژوهشی کاربرد حکمروایی خوب محلی بر اجرای برنامه‌های توسعه روستایی را بررسی کرده و اشاره می‌کند که وجود تعهد

توسعه منابع انسانی و نهادگرایی جدید است. حکمروایی خوب روستایی با استعانت از این نظریه، نگرش سیستمی را زیربنای مناسبی برای شناخت جوامع روستایی دانسته و در سایه چنین نگرشی، انعطاف‌پذیر، پویا و تکثرگرا شده و ارتباطات بین عناصر آن متقابل خواهد بود.

۴- رویکرد مدیریت محیطی: نظریه‌های توسعه سنتی نشان داد که بی‌توجهی به محیط، نه تنها حق توسعه‌یافتگی انسانها را نادیده گرفت، بلکه حقوق مکان‌ها را که کانون زیست و فعالیت انسان است، با مشکل رو به‌رو ساخت؛ تا جایی که تخریب و فرسایش محیطی به عنوان یکی از مشکلات جهان مطرح شد. بدین ترتیب این مسئله در دستور کار سیاست‌گذاران و مجامع علمی قرار گرفت و راه حل آن را در پارادایم توسعه پایدار مطرح کردند (عظیمی آملی و افتخاری، ۱۳۹۳: ۱۰۰-۸۲).

۵- رویکرد توسعه نهادی: پس از جنگ جهانی دوم تا پایان دهه ۸۰، سیاست‌های توسعه منطقه‌ای، عمدتاً منبعت از دو رویکرد فکری کینزی^۱ (سیاست‌های مبتنی بر باز توزیع درآمد و ارتقای سطح رفاه در مناطق توسعه‌نیافته) و رویکرد نئولیبرال (توجه به توسعه منطقه‌ای همراه با توجه به ساز و کار بازار و افزایش اشتغال و درآمد در مناطق توسعه‌نیافته) بوده است. ناتوانی هردوی این رویکردها (رکن‌الدین افتخاری و همکاران، ۱۳۹۰: ۱)، از دهه ۱۹۹۰ رویکردها را به سمت توجه به نظریه‌های نهادی که بر ظرفیت‌های درون منطقه‌ای تأکید دارد، سوق داده است.

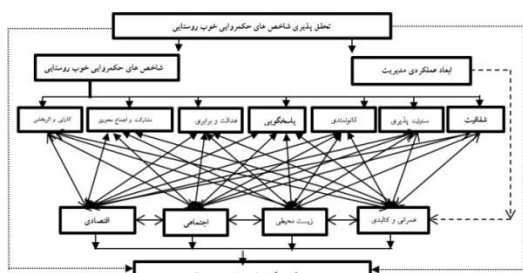
در زمینه حکمروایی خوب تاکنون تحقیقات مختلفی در داخل و خارج از کشور انجام شده که به چند مورد از مهمترین آن‌ها اشاره می‌شود. احمدی و چراغی (۱۳۹۶) در پژوهشی با عنوان ارزیابی عوامل مؤثر بر تحقق حکمروایی خوب روستایی با تأکید بر عملکرد دهیاری‌ها در دهستان چایپاره به این نتیجه اشاره دارند که شاخص شفافیت، در وضعیت نامناسب قرار دارد. رحمانی فضلی و همکاران (۱۳۹۳) بنیان‌های نظری حکمروایی خوب در فرآیند مدیریت روستایی نوین بررسی کردند. نتایج نشان داد که رویکرد حکمروایی خوب می‌تواند در ساختار نوین مدیریت روستایی مطلوب عمل نماید. محمودی و همکاران

2. Woreda
3. Mdee, &. Thorley
4. Young

1. Keynesian

شده، به مباحث نظری حکمروایی و حکمروایی خوب روستایی اشاره شد. در موارد کاربردی نیز عمدتاً آثار این رویکرد (کاهش فقر، ایجاد رفاه و ...) و یا عوامل مؤثر (ویژگیهای فردی، آموزش، مشارکت و ...) بررسی شد؛ اما در پژوهش حاضر و به شیوه‌ای کاربردی میزان تحقق شاخص‌های حکمروایی خوب روستایی که مورد اتفاق نظر عموم مجامع علمی‌اند، مورد بررسی و تحلیل قرار گرفت و نتایج با پژوهش‌های احمدی و چراغی (۱۳۹۶)، افتخاری و همکاران (۱۳۹۱) و ووردا (۲۰۱۷) نیز مشاهده دارد.

با توجه به مباحث نظری، جهت بررسی میزان تحقق‌پذیری حکمروایی خوب، شاخص‌های حکمروایی خوب روستایی شامل شفافیت، مسئولیت‌پذیری، قانونمندی، پاسخگویی، عدالت، مشارکت، کارایی و اثربخشی در ارتباط با ابعاد عملکردی مدیریت محلی مورد بررسی قرار گرفته‌اند. شکل ۱ فرآیند مدل مفهومی و عملیاتی پژوهش را نمایش می‌دهد.

شکل ۱: مدل مفهومی و عملیاتی پژوهش

داده‌ها و روش کار

پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از لحاظ روش در زمره تحقیقات توصیفی-تحلیلی قرار دارد. جامعه آماری خانوارهای ساکن نواحی روستایی شهرستان لنجان است. روش نمونه‌گیری در انتخاب روستاها خوشه‌ای - تصادفی و برای انتخاب خانوارها روش تصادفی ساده است. برای تعیین حجم نمونه ابتدا ۵ روستا (از هر دهستان ۱ روستا) انتخاب، سپس با بهره‌گیری از فرمول کوکران باتوجه به جامعه آماری بر حسب خانوار، تعداد نمونه عدد ۳۰۹ به دست آمده است (جدول ۱). طبق فرمول (d) معادل ۰/۰۵، ضریب اطمینان ۰/۹۵، t = ۱/۹۶ و مقادیر p و q نیز هر کدام معادل ۰/۵ و حجم جامعه

$$n = \frac{z^2 pq}{d^2} \quad \text{در نظر گرفته می‌شود: } n=1586$$

$$n = \frac{1}{1 + \frac{1}{N} \left(\frac{z^2 pq}{d^2} - 1 \right)}$$

با توجه به پراکندگی روستاها، فاصله زیاد و محدودیت

کاری بین شوراها و مدیران محلی، آموزش، جذب منابع مالی و ... در میزان رضایتمندی از عملکرد آنان مؤثر بوده است. رودرا و سانیاال^۱ (۲۰۱۱) در مطالعه‌ای با عنوان حکمرانی خوب و توسعه انسانی در ایالت‌های هندوستان طی دو دهه اخیر، از شاخص‌های ترکیبی حکمرانی خوب به عنوان متغیر توضیحی استفاده و نشان دادند حکمرانی خوب و توسعه انسانی دوره پیشین، توسعه انسانی فعلی را در هندوستان تعیین می‌کند. کنول و زلوکزیستی^۲ (۲۰۱۱) شاخص‌های حکمرانی خوب از ابعاد مختلف را تشریح می‌کند و مفهوم کیفیت حکمرانی خوب و بعد مشارکتی در آن را به عنوان ابعاد جدید مطرح می‌کنند. توماس^۳ (۲۰۰۹) در پژوهش خود چگونگی محاسبه شاخص حکمرانی خوب توسط بانک جهانی را بررسی می‌کند و نشان داد به دلیل رویکرد سیاسی که نسبت به جزئیات حکمرانی خوب وجود دارد، رژیم‌های مختلف تعابیر گوناگونی از آن دارند و بر اساس جوامع و فرهنگ‌های گوناگون، شاخص‌ها نیاز به تأیید دارد، اما در کلیت اجماع وجود دارد. ژانگ^۴ و همکاران (۲۰۰۴) در مطالعه‌ای با عنوان «حکمروایی محلی و خدمات‌رسانی در نواحی روستایی چین»، سعی نمودند اثرات تغییر ساختار حکومت محلی را که طی دهه ۱۹۸۰ صورت گرفته را بررسی و آنها به این نتیجه اشاره دارند که ساختار جدید، باعث بهبود تخصیص بودجه به مخارج عمومی شده است. بررسی کناک^۵ (۲۰۰۳) در پژوهشی ارتباط حکمرانی، دموکراسی و رشد اقتصادی نشان می‌دهد که بهبود شاخص‌های حکمرانی خوب اثرات مستقیمی بر توسعه اقتصادی، انسانی و سطح رفاه دارد. نکوم^۶ (۲۰۰۲) نیز در مطالعه‌ای حکمروایی محلی و نقش آن در کاهش فقر روستایی بر اساس تجارب غنا، نیجریه و آفریقای جنوبی را بررسی کرده و نشان داده که اگرچه انتقال قدرت و مدیریت از سطوح بالا به محلی مشکل بوده اما در کاهش فقر به طور چشمگیری تأثیر داشته است. ریچارد ولش^۷ (۲۰۰۲) نیز در خصوص مشروعیت دولت محلی روستایی در محیط حکمروایی در دو بخش روستایی در جزیره جنوبی نیوزلند و ویکتوریای استرالیا، حکمروایی خوب روستایی را مستلزم وجود چهارچوب‌های قانونی درست دانست که به شکل بی‌طرفانه به اجرا درآیند.

همچنان که مشخص است در اغلب پژوهش‌های انجام

1. Rudra & Sanyal
2. Knoll & Zloczysti
3. Thomas
4. Zhang
5. Knacks
6. Nkum
7. Welch

$$n_1 = \frac{309}{1 + \frac{309}{1586}}$$

صحیح تکمیل شده است.

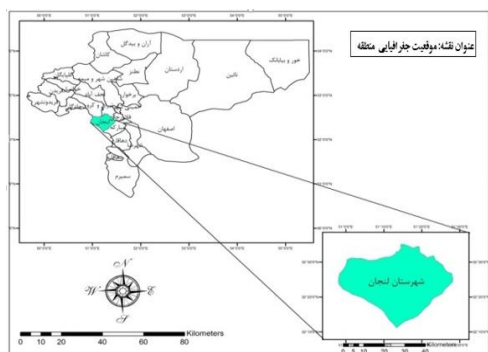
زمان جهت جمع‌آوری داده‌ها و تکمیل پرسشنامه از روش تعدیل استفاده شد؛ بر این اساس تعداد نمونه برابر ۲۵۹ به‌دست‌آمده و از ۲۵۹ پرسشنامه توزیع شده، تعداد ۲۵۰ مورد

جدول ۱: نام و تعداد جمعیت روستاهای نمونه جهت تکمیل پرسشنامه

شهرستان	بخش	دهستان	روستای نمونه	خانوار	تعداد نمونه
لنجان	باغ بهادران	چم رود	مورکان	۵۷۲	۹۳
		زیر کوه	چم آسمان	۳۰	۵
		چم کوه	چم نور	۴۷۷	۷۸
	مرکزی	اشیان	آله آباد	۸۶	۱۴
		خرم رود	مدیسه	۴۲۱	۶۹
	جمع	-----	-----	۱۵۸۶	۲۵۹

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰ و بازنگری در سال ۱۳۹۵

«باغبادران»، «فولادشهر»، «مرکزی» و شامل ۹ شهر، ۵ دهستان (اشیان، خرم رود، چم کوه، چم رود و زیر کوه) و ۳۸ روستا است (فرمانداری لنجان، ۱۳۹۷: ۱). تمامی روستاهای منطقه دارای ساختار مدیریتی نوین (شورایی و دهیار) است؛ توانمندی‌های طبیعی (آب و خاک)، انسانی و اقتصادی (صنایع بزرگ و...) در منطقه زیان‌زد است، اما بررسی‌ها نشان از سطح پایین شاخص‌های توسعه پایدار منطقه دارد و شاید بتوان بعد مدیریتی را مهمترین عامل قابل بررسی، مطرح کرد.

شکل ۲: نقشه موقعیت جغرافیایی منطقه مورد مطالعه در استان اصفهان

شرح و تفسیر نتایج

یافته‌های توصیفی پژوهش

نتایج مربوط به مشخصات پاسخگویان نشان داد که ۲۴/۸ درصد زن و ۷۵/۲ درصد مرد بوده‌اند. از مجموع نمونه، ۷۸/۴ درصد پاسخگویان متأهل بوده‌اند. به لحاظ وضعیت سنی، ۱۰/۴ درصد در رده سنی ۲۵-۱۵ سال، ۲۳/۲ درصد در رده ۳۵-۲۶، ۳۰/۴ درصد در رده ۴۵-۳۶ سال، ۲۱/۲ درصد در

پرسشنامه از دو بخش سؤالات عمومی و اختصاصی تشکیل شده است. سؤالات اختصاصی در ابعاد، مشارکت، عدالت، پاسخگویی، قانونمندی، مسئولیت‌پذیری، شفافیت، کارایی و اثربخشی بوده و به صورت طیف پنج گزینه‌ای لیکرت طراحی شده است. روایی پرسشنامه بر اساس نظر متخصصان انجام و از روش آلفای کرونباخ برای تعیین پایایی پرسشنامه با استفاده از نرم افزار SPSS استفاده که ضریب آن برابر با ۰/۸۴۲ به دست آمده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها نیز از آمار توصیفی (فراوانی، درصد فراوانی، میانگین) و استنباطی (آزمون t تک نمونه‌ای و تحلیل واریانس) و جهت مقایسه رتبه‌بندی روستاها نیز با توجه به مقیاس اندازه‌گیری از آزمون کروسکال والیس استفاده شده است. لازم به ذکر است در آزمون T به دلیل اینکه سؤال پژوهش میزان «مناسب» و فراتر از «متوسط» را مطرح کرده بود، عدد ۳/۵ که نشان از بالاتر از حد متوسط بودن است، ملاک قرار گرفته است.

شهرستان لنجان با مساحت ۱۱۰۹/۱ کیلومتر مربع، حدود ۱ درصد از مساحت استان اصفهان را در اختیار دارد. شهرستان، در جنوب غرب استان واقع شده و به لحاظ مختصات جغرافیایی بین ۳۲ درجه و ۱۱ دقیقه تا ۳۲ درجه و ۳۱ دقیقه عرض شمالی و ۵۰ درجه و ۵۶ دقیقه تا ۵۱ درجه و ۲۸ دقیقه طول شرقی قرار دارد. از شمال به شهرستان‌های نجف‌آباد و تیران-کرون، از جنوب و غرب به استان چهارمحال و بختیاری و از شرق به شهرستان‌های مبارکه و فلاورجان محدود می‌شود (شکل ۲) (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰: ۲۴). بر اساس آخرین تقسیمات کشوری شهرستان دارای سه بخش

جدول ۲: میانگین و انحراف استاندارد نمرات شاخص‌های

حکمروایی خوب در نواحی روستایی مورد مطالعه

شاخص	میانگین	انحراف استاندارد	کمترین	بیشترین
مشارکت	۳/۴۴	۰/۴۳	۲/۳۸	۴/۶۹
عدالت و برابری	۳/۷۵	۰/۴۵	۲/۵۷	۵
پاسخگویی	۳/۱۵	۰/۴۵	۲	۵
قانونمندی	۳/۳۶	۰/۴۵	۱/۶۷	۵
مسئولیت‌پذیری	۲/۹۸	۰/۴۶	۱/۱۴	۵
شفافیت	۲/۶۲	۰/۴۷	۱/۲۹	۳/۸۶
کارایی و اثربخشی	۳/۳۸	۰/۳۷	۱/۶۴	۴/۲۷
کل	۳/۲۴	۰/۲۵	۲/۰۹	۴/۳۹

- شاخص‌های توصیفی نمرات ابعاد حکمروایی خوب به

تفکیک روستا

بر اساس نتایج به دست آمده در جدول ۳ میانگین روستای مدیسه در شاخص‌های مشارکت، عدالت و برابری، شفافیت، کارایی، اثربخشی و کل بالاتر از سایر روستاها قرار گرفته است. میانگین روستای مورکان در شاخص‌های پاسخگویی و مسئولیت‌پذیری و روستای اله آباد در شاخص قانونمندی و مسئولیت‌پذیری بالاتر از سایر روستاها است. روستاهای چم آسمان و چم نور در همه شاخص‌ها پایین‌تر از سایر روستا بوده است.

رده سنی ۵۵-۴۶، ۸/۸ درصد در رده ۶۵-۵۶ و ۶ درصد در رده سنی بالاتر از ۶۶ سال قرار دارند. از حیث میزان تحصیلات نیز ۱۲/۸ درصد از پاسخگویان بی‌سواد، ۲۶ درصد ابتدایی تا سیکل، ۳۷/۲ درصد دیپلم، ۲۱/۶ درصد فوق‌دیپلم تا لیسانس و ۲/۴ درصد فوق‌لیسانس و بالاتر می‌باشند. از حیث تعداد اعضای خانواده، ۴۸/۸ درصد از خانواده‌ها، خانواده‌های دو نفره هستند. از حیث وضعیت فعالیت، ۶۰/۸ درصد شاغل هستند. به لحاظ میزان درآمد نیز ۷/۶ درصد درآمدی کمتر از ۵۰۰ هزار تومان، ۳۰/۴ درصد ۵۰۰ هزار تا ۱ میلیون، ۴۴/۴ درصد بین ۱-۱/۵ و ۱۲ درصد بین ۲-۱/۵ میلیون، ۴/۴ درصد ۳-۲ میلیون و ۱/۲ درصد هم درآمدی بیش از ۳ میلیون را ذکر کرده‌اند.

- میانگین و انحراف استاندارد نمرات شاخص‌های

حکمروایی خوب

در جدول ۲ میانگین و انحراف استاندارد نمرات شاخص‌های حکمروایی خوب ارائه شده است. میانگین شاخص عدالت و برابری ۳/۷۵ و بیشتر از سایر شاخص‌ها است. سپس شاخص مشارکت با میانگین ۳/۴۴ قرار دارد. میانگین پاسخگویی، قانونمندی، مسئولیت‌پذیری، شفافیت و کارایی نیز به ترتیب برابر با ۳/۱۵، ۳/۳۶، ۲/۹۸، ۲/۶۲، ۳/۳۸ است. میانگین کل شاخص‌های حکمروایی خوب نیز برابر با ۳/۲۴ است.

جدول ۳: شاخص‌های توصیفی نمرات شاخص‌های حکمروایی خوب به تفکیک روستا

شاخص‌ها	روستاها					
	میانگین	انحراف استاندارد	چم آسمان	اله آباد	مورکان	چم نور
مشارکت	میانگین	۳/۰۵	۳/۳۵	۳/۴۴	۳/۴۲	۳/۵۲
	انحراف استاندارد	۰/۳۹	۰/۳۲	۰/۴۷	۰/۴۱	۰/۴۳
عدالت	میانگین	۳/۸۶	۳/۷۵	۳/۶۷	۳/۷	۳/۸۹
	انحراف استاندارد	۰/۴۵	۰/۴۶	۰/۴۷	۰/۴	۰/۴۳
پاسخگویی	میانگین	۳/۰۲	۳/۰۹	۳/۲۳	۳/۱۳	۳/۰۹
	انحراف استاندارد	۰/۳۹	۰/۴۱	۰/۴۵	۰/۴۲	۰/۴۸
قانونمندی	میانگین	۳/۳۵	۳/۴۷	۳/۴۵	۳/۲۵	۳/۳۳
	انحراف استاندارد	۰/۳۵	۰/۳۸	۰/۴۶	۰/۴۳	۰/۴۷
مسئولیت‌پذیری	میانگین	۲/۸۵	۳/۱۲	۳/۰۵	۲/۸۷	۲/۹۹
	انحراف استاندارد	۰/۴۶	۰/۳۵	۰/۵۱	۰/۴۶	۰/۳۷
شفافیت	میانگین	۲/۳۱	۲/۳۳	۲/۶۹	۲/۵۲	۲/۷
	انحراف استاندارد	۰/۲۸	۰/۴۱	۰/۴۹	۰/۴۳	۰/۴۶
کارایی و اثربخشی	میانگین	۳/۱۵	۳/۴۳	۳/۳۴	۳/۳۶	۳/۴۸
	انحراف استاندارد	۰/۳۱	۰/۳	۰/۴۳	۰/۳۴	۰/۲۹
کل	میانگین	۳/۰۸	۳/۲۴	۳/۲۷	۳/۱۸	۳/۲۹
	انحراف استاندارد	۰/۱۱	۰/۱۶	۰/۳۳	۰/۱۹	۰/۱۸

یافته‌های استنباطی پژوهش

است، فرض نرمال بودن تأیید می‌شود. بر این اساس جهت بررسی وضعیت تحقق‌پذیری شاخص‌های حکمروایی خوب در نواحی روستایی شهرستان لنجان، از آزمون t تک نمونه‌ای استفاده شده است. نتایج آزمون در جدول ۴ ارائه شده است.

- تحلیل تحقق‌پذیری شاخص‌های حکمروایی خوب به‌منظور بررسی نرمال بودن متغیرهای پژوهش از آزمون کلموگروف-اسمیرنوف استفاده شد که سطح معناداری ($\text{sig} = 0/215$) به دست آمده است و چون بزرگ‌تر از $0/05$

جدول ۴: نتایج آزمون t تک نمونه‌ای جهت مقایسه میانگین نمونه و جامعه در شاخص‌های حکمروایی خوب

شاخص	تعداد	t	درجه آزادی	معنی‌داری	تفاوت میانگین‌ها
مشارکت	۲۵۰	-۲/۱۹۱	۲۴۹	۰/۰۲۹	-۰/۰۵۹
عدالت	۲۵۰	۸/۷۰۳	۲۴۹	۰/۰۰۱	۰/۲۵
پاسخگویی	۲۵۰	-۱۲/۲۳۲	۲۴۹	۰/۰۰۱	-۰/۳۵
قانونمندی	۲۵۰	-۴/۸۸۴	۲۴۹	۰/۰۰۱	-۰/۱۴
مسئولیت‌پذیری	۲۵۰	-۱۷/۹۹۶	۲۴۹	۰/۰۰۱	-۰/۵۲
شفافیت	۲۵۰	-۲۹/۷۲۹	۲۴۹	۰/۰۰۱	-۰/۸۷
کارایی	۲۵۰	-۵/۰۳۲	۲۴۹	۰/۰۰۱	-۰/۱۲
کل	۲۵۰	-۱۶/۶۶۹	۲۴۹	۰/۰۰۱	-۰/۲۶

شاخص نیز میانگین‌ها کمتر از حد مطلوب است. مقدار t بدست آمده برای نمره کل شاخص‌های حکمروایی خوب در سطح $0/01$ با میانگین $3/5$ از مقدار بحرانی جدول با 249 درجه آزادی بزرگتر است. به عبارت دیگر آزمون t نشان می‌دهد که شاخص حکمروایی خوب با توجه به میانگین $3/24$ ، کمتر از حد مطلوب محقق شده است. در واقع شاخصهای حکمروایی خوب تحقق نیافته است.

تحقق شاخص عدالت و برابری در نواحی روستایی مورد مطالعه مرهون توزیع و امکان دسترسی عموم روستاییان به خدمات مختلف بهداشتی، درمانی، عمرانی و ... در روستاها بوده است. همچنین در بعد مشارکت، میزان ترغیب و مشارکت مردم در امور عمرانی، سیاسی و جلسات مشورتی با دهیار و شوراهای مؤثر بوده است. در مقابل، شفافیت و مسئولیت‌پذیری پایین‌ترین میزان میانگین را کسب کرده‌اند که در این خصوص، بررسی‌های میدانی حاکی از آن است که عدم ارائه گزارش از وضعیت مالی، بودجه، قراردادهای عملکرد سالانه توسط مدیران محلی مهم‌ترین عوامل در پایین بودن سطح شاخص شفافیت است. همچنین عدم پاسخگویی و وجود سازوکار مناسب برای پیگیری شکایات روستائیان نسبت به مدیران محلی نیز از مهم‌ترین عوامل پایین بودن میانگین شاخص پاسخگویی است. در یک نتیجه‌گیری کلی می‌توان گفت میانگین همه

نتایج نشان می‌دهد که مقدار t بدست آمده برای شاخص مشارکت و اجماع محوری در سطح $0/05$ با میانگین $3/5$ از مقدار بحرانی جدول با 249 درجه آزادی بزرگتر است. به عبارت دیگر شاخص مشارکت با توجه به میانگین $3/44$ ، کمتر از حد مطلوب، محقق شده است. نتایج در مورد شاخص عدالت و برابری، نشان می‌دهد که مقدار t به دست آمده برابر با $8/703$ و معنی‌داری آن $0/001$ است که با توجه به میانگین این شاخص در جدول ۳ که برابر با $3/75$ است، این شاخص بیشتر از حد مطلوب و مورد انتظار محقق یعنی $3/5$ (بیشتر از حد متوسط بودن) است. نتایج در خصوص شاخص پاسخگویی نشان می‌دهد، مقدار t بدست آمده در سطح $0/01$ با میانگین $3/5$ از مقدار بحرانی جدول با 249 درجه آزادی بزرگتر است و با توجه به میانگین $3/15$ ، کمتر از حد مطلوب، محقق شده است. نتایج در مورد شاخص قانونمندی، نشان می‌دهد که مقدار t به دست آمده برابر با $-4/884$ و معناداری آن $0/001$ است. این نتایج حاکی از آن است که با توجه به میانگین این شاخص که برابر با $3/36$ است، کمتر از حد مطلوب می‌باشد. در مورد شاخص‌های مسئولیت‌پذیری، شفافیت و کارایی نیز مقدار t به ترتیب برابر با $-17/996$ ، $-29/729$ ، $-5/032$ است و معناداری برای هر سه شاخص برابر با $0/001$ به دست آمده است. با توجه به این که میانگین این سه شاخص به ترتیب برابر با $2/98$ ، $2/62$ و $3/38$ است، در این سه

شاخصها به جز عدالت و برابری و همچنین نمرات کل حکمروایی خوب کمتر از میانگین مطلوب پژوهشگر (۳/۵)، به دست آمده است. بنابراین شاخص‌های حکمروایی خوب در نواحی روستایی شهرستان لنجان محقق نشده است.

وضعیت و تفاوت روستاهای مورد مطالعه در تحقق‌پذیری شاخص‌های حکمروایی خوب

نتایج آزمون کروسکال-والیس جهت مقایسه رتبه‌بندی روستاها در شاخص‌های حکمروایی خوب در جدول ۶ ارائه شده است. نتایج نشان می‌دهد که آماره حاصل برابر با ۱۵/۶۴۸ و معناداری برابر با ۰/۰۰۱ و کمتر از ۰/۰۵ است که نشان می‌دهد در بین پنج روستا تفاوت در شاخص‌های حکمروایی خوب معنی‌دار است. به عبارت دیگر پنج روستا در این شاخص‌ها رتبه‌های متفاوتی دارند.

نتایج رتبه‌بندی روستاها در شاخص‌های حکمروایی خوب نیز در جدول ۵ ارائه شده است. نتایج نشان می‌دهد که میانگین رتبه شاخص‌های حکمروایی خوب در روستای مدیسه (۱۳۳/۷۵) بالاتر از همه است. سپس مورکان (۱۳۳/۷۵)، اله آباد (۱۲۹/۸۲)، چم نور (۱۰۵/۵۳) و در نهایت چم آسمان (۶۴/۵۷) قرار گرفته‌اند.

جدول ۶: نتایج آزمون کروسکال والیس

معنی‌داری	درجه آزادی	آماره
۰/۰۰۱	۴	۱۵/۶۴۸

جدول ۵: رتبه‌بندی روستاها در شاخص‌های حکمروایی خوب

روستا	میانگین رتبه
چم آسمان	۶۴/۵۷
اله آباد	۱۲۹/۸۲
مورکان	۱۳۳/۷۵
چم نور	۱۰۵/۵۳
مدیسه	۱۳۳/۷۵

تحلیل تفاوت میزان تحقق شاخص‌های حکمروایی خوب در روستاها

به منظور بررسی تفاوت شاخص‌های حکمروایی خوب در پنج روستا با توجه به نرمال بودن متغیرها از تحلیل واریانس یک‌راهه استفاده شده است. نتایج نشان داده که در شاخص‌های حکمروایی خوب شامل مشارکت، عدالت، قانونمندی، شفافیت و کارایی و در کل شاخص‌های حکمروایی در بین پنج روستای مورد مطالعه تفاوت معناداری وجود دارد ($p < 0/05$). (جدول ۷).

در این خصوص نتایج مطالعات میدانی (پیمایشی) نشان داد که مهاجرفرستی، دسترسی نامناسب، تعداد پایین جمعیت و در نتیجه محدودیت امکانات و خدمات و ... در روستاهای چم نور و چم آسمان در پایین بودن سطح شاخص‌های

جدول ۷: نتایج تحلیل واریانس

شاخص	منبع تغییرات	مجموع مجزورات	درجه آزادی	میانگین مجزورات	F	معنی‌داری
مشارکت	بین گروهی	۱/۵۶۱	۴	۰/۳۹	۲/۱۸۵	۰/۰۴۹
	درون گروهی	۴۴/۶۶۳	۲۴۵	۰/۱۸۲		
	کل	۴۶/۲۲۵	۲۴۹			
عدالت	بین گروهی	۲/۲۷۴	۴	۰/۵۶۸	۲/۹۱۳	۰/۰۲۲
	درون گروهی	۴۷/۸۰۸	۲۴۵	۰/۱۹۵		
	کل	۵۰/۰۸۲	۲۴۹			
پاسخگویی	بین گروهی	۱/۰۶۹	۴	۰/۲۶۷	۱/۳۲۷	۰/۲۶
	درون گروهی	۴۹/۳۱۹	۲۴۵	۰/۲۰۱		
	کل	۵۰/۳۸۷	۲۴۹			
قانونمندی	بین گروهی	۱/۹۳۸	۴	۰/۴۸۵	۲/۴۱۲	۰/۰۴۷
	درون گروهی	۴۹/۲۱۸	۲۴۵	۰/۲۰۱		
	کل	۵۱/۱۵۶	۲۴۹			

شاخص	منبع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	معنی‌داری
مسئولیت‌پذیری	بین گروهی	۱/۷۷۸	۴	۰/۴۴۵	۲/۱۲۲	۰/۰۷۱
	درون گروهی	۴۹/۸۵۲	۲۴۵	۰/۲۰۳		
	کل	۵۱/۶۳۱	۲۴۹			
شفافیت	بین گروهی	۲/۵۸۴	۴	۰/۶۴۶	۳/۰۷۱	۰/۰۱۷
	درون گروهی	۵۱/۵۳۶	۲۴۵	۰/۲۱		
	کل	۵۴/۱۲	۲۴۹			
کارایی و اثربخشی	بین گروهی	۱/۲۶	۴	۰/۳۱۵	۲/۳۷۸	۰/۰۴۹
	درون گروهی	۳۲/۴۴۱	۲۴۵	۰/۱۳۲		
	کل	۳۳/۷۰۱	۲۴۹			
کل	بین گروهی	۰/۶۸۱	۴	۰/۱۷	۲/۹۰۹	۰/۰۲۲
	درون گروهی	۱۴/۳۴۳	۲۴۵	۰/۰۵۹		
	کل	۱۵/۰۲۴	۲۴۹			

آسمان با روستا مورکان ($P=۰/۰۲۱$)، روستا چم نور ($P=۰/۰۳۱$) و روستا مدیسه ($P=۰/۰۰۷$) معنادار است؛ اما تفاوت سایر روستاها با یکدیگر در شاخص مشارکت معنی‌دار نیست. همانگونه که مشاهده می‌شود، میانگین این شاخص در روستای مدیسه بالاتر از سایر روستاها و روستا چم آسمان پایین‌تر از همه است.

در مقایسه‌های زوجی، گروه‌های مورد مطالعه به‌صورت دوتایی باهم مقایسه شده‌اند. جهت بررسی اینکه کدام یک از دو روستا در هر کدام از شاخص‌ها باهم تفاوت معنادار دارند، نتایج مقایسه زوجی در جدول ۸ تا ۱۳ ارائه شده است. نتایج مقایسه‌های زوجی تفاوت میانگین‌ها در شاخص مشارکت در جدول ۸ نشان می‌دهد که تفاوت روستا چم

جدول ۸: نتایج مقایسه زوجی روستاها در شاخص مشارکت و اجماع محوری

شاخص	روستاها	تفاوت میانگین‌ها	خطای انحراف استاندارد	معنی‌داری	فاصله اطمینان	
					حد پایین	حد بالا
مشارکت	چم آسمان - اله آباد	-۰/۲۹۶	۰/۱۹۷	۰/۱۳۵	-۰/۶۸	۰/۰۹۲
	مورکان	-۰/۳۸۹	۰/۱۶۷	۰/۰۲۱	-۰/۱۲	-۰/۰۵۹
	چم نور	-۰/۳۶۶	۰/۱۶۸	۰/۰۳۱	-۰/۶۹	-۰/۰۳۴
	مدیسه	-۰/۴۶۲	۰/۱۶۹	۰/۰۰۷	-۰/۷۹	-۰/۱۲۷
	اله آباد-مورکان	-۰/۰۹۲	۰/۱۲۲	۰/۴۵۱	-۰/۳۳۴	۰/۱۹
	چم نور	-۰/۰۶۹	۰/۱۲۴	۰/۵۷۴	-۰/۳۱۴	۰/۱۷
	مدیسه	-۰/۱۶۵	۰/۱۲۵	۰/۱۹	-۰/۴۱۳	۰/۰۸۲
	مورکان-چم نور	۰/۰۲۲	۰/۰۶۶	۰/۷۳۵	-۰/۱۰۹	۰/۱۵۴
	مدیسه	-۰/۰۷۹	۰/۰۶۹	۰/۲۹۶	-۰/۲۱	۰/۰۶۴
	چم نور-مدیسه	-۰/۰۹۶	۰/۰۷	۰/۱۸	-۰/۰۴۶	۰/۲۳۸

یافته‌های پژوهش با رعایت ($p < ۰/۰۵$)

هم معنادار نیست. مشاهده می‌شود که میانگین این شاخص در روستای مدیسه بالاتر از سایر روستاها و در مورکان پایین‌تر از همه است.

نتایج مقایسه‌های زوجی تفاوت میانگین‌ها در شاخص عدالت و برابری در جدول ۹ نشان می‌دهد که تفاوت روستا مورکان با روستا مدیسه ($P=۰/۰۰۲$) و روستا چم نور با روستا مدیسه ($P=۰/۰۰۹$) معنادار است؛ اما تفاوت سایر روستاها با

جدول ۹: نتایج مقایسه زوجی روستاها در شاخص عدالت و برابری

فاصله اطمینان		معنی داری	خطای انحراف استاندارد	تفاوت میانگین‌ها	روستاها	شاخص حکمروایی خوب
حد بالا	حد پایین					
-۰/۵۴۵	-۰/۲۵۹	۰/۴۸۵	۰/۲۰۴	۰/۱۴۳	چم آسمان - اله آباد	عدالت و برابری
-۰/۵۲۷	-۰/۱۵۵	۰/۲۸۴	۰/۱۷	۰/۱۸۶	مورکان	
-۰/۵۰۰۱	-۰/۱۸۷	۰/۳۷۲	۰/۱۷	۰/۱۵۶	چم نور	
-۰/۳۰۴	-۰/۳۸۷	۰/۸۱۲	۰/۱۸	-۰/۰۴۱	مدیسه	
-۰/۲۹۳	-۰/۲۰۶	۰/۷۳۳	۰/۱۲۷	۰/۰۴۳	اله آباد- مورکان	
-۰/۲۶۶	-۰/۲۴	۰/۹۱۸	۰/۱۲۸	۰/۰۱۳	چم نور	
-۰/۰۷۱	-۰/۴۴	۰/۱۵۷	۰/۱۳	-۰/۱۸۴	مدیسه	
-۰/۱۰۶	-۰/۱۶۶	۰/۶۶۵	۰/۰۶۹	-۰/۰۳	مورکان - چم نور	
-۰/۰۸۶	-۰/۳۶۹	۰/۰۰۲	۰/۰۷۲	-۰/۲۳	مدیسه	
-۰/۰۵۰	-۰/۳۴۵	۰/۰۰۹	۰/۰۷۴	-۰/۱۹۷	چم نور- مدیسه	

یافته‌های پژوهش با رعایت ($p < 0/05$)

سایر روستاها با یکدیگر معنادار نیست. همچنان که مشاهده می‌شود، میانگین این شاخص در روستای اله آباد بالاتر از سایر روستاها و در روستا چم نور پایین‌تر از همه است.

نتایج مقایسه‌های زوجی تفاوت میانگین‌ها در شاخص قانونمندی (جدول ۱۰) نشان می‌دهد که تنها تفاوت روستا مورکان با روستا چم نور ($P=0/004$) معنادار است؛ اما تفاوت

جدول ۱۰: نتایج مقایسه زوجی روستاها در شاخص قانونمندی

فاصله اطمینان		معنی داری	خطای انحراف استاندارد	تفاوت میانگین‌ها	روستاها	شاخص حکمروایی خوب
حد بالا	حد پایین					
-۰/۲۸۹	-۰/۵۲۷	۰/۵۶۷	۰/۲۰۷	-۰/۱۱۹	چم آسمان - اله آباد	قانونمندی
-۰/۲۴۸	-۰/۴۴۴	۰/۵۷۸	۰/۱۷۵	-۰/۰۹۷	مورکان	
-۰/۴۵۴	-۰/۲۴۲	۰/۵۵	۰/۱۷۷	۰/۱۰۶	چم نور	
-۰/۳۷۷	-۰/۳۲۴	۰/۸۸۳	۰/۱۷۸	۰/۰۲۶	مدیسه	
-۰/۲۷۵	-۰/۳۳۲	۰/۸۷	۰/۱۲۸	۰/۰۲۱	اله آباد- مورکان	
-۰/۴۸۲	-۰/۰۳۱۹	۰/۰۸۶	۰/۱۳	۰/۲۲۵	چم نور	
-۰/۴۰۵	-۰/۱۱۴	۰/۲۷۲	۰/۱۳۲	۰/۱۴۵	مدیسه	
-۰/۳۴۲	-۰/۰۶۵	۰/۰۰۴	۰/۰۷	۰/۲۰۳	مورکان - چم نور	
-۰/۲۶۸	-۰/۰۱۹	۰/۰۹	۰/۰۷۳	۰/۱۲۴	مدیسه	
-۰/۰۶۹۹	-۰/۲۲۹	۰/۲۹۵	۰/۰۷۵	-۰/۰۷۹	چم نور- مدیسه	

یافته‌های پژوهش با رعایت ($p < 0/05$)

($P=0/018$) معنادار است؛ اما تفاوت سایر روستاها با یکدیگر معنی‌دار نیست. میانگین این شاخص در روستاهای مورکان و مدیسه بالاتر از سایر روستاها و در روستای چم آسمان و اله آباد پایین‌تر از همه است.

نتایج مقایسه‌های زوجی تفاوت میانگین‌ها در شاخص شفافیت (جدول ۱۱) نشان می‌دهد که تفاوت روستا چم آسمان با روستا مورکان ($P=0/035$) و روستا مدیسه ($P=0/026$)، تفاوت روستا مورکان با روستا چم نور

جدول ۱۱: نتایج مقایسه زوجی روستاها در شاخص شفافیت

شاخص	روستا	تفاوت میانگین‌ها	خطای انحراف استاندارد	معنی‌داری	فاصله اطمینان	
					حد پایین	حد بالا
شفافیت	چم آسمان - اله آباد	-۰/۲۲۴	۰/۲۱۲	۰/۲۹۱	-۰/۶۴۲	۰/۱۹۳
	مورکان	-۰/۳۸	۰/۱۸	۰/۰۳۵	-۰/۷۳۵	-۰/۰۲۶
	چم نور	-۰/۲۱	۰/۱۸	۰/۲۴۸	-۰/۵۶۷	۰/۱۴۷
	مدیسه	-۰/۴۰۸	۰/۱۸	۰/۰۲۶	-۰/۷۶۷	-۰/۰۴۸
	اله آباد- مورکان	-۰/۱۵۶	۰/۱۳	۰/۲۳۷	-۰/۴۱۶	۰/۱۰۳
	چم نور	۰/۰۱۴	۰/۱۳	۰/۹۱۴	-۰/۲۴۸	۰/۲۷۷
	مدیسه	-۰/۱۸۳	۰/۱۴	۰/۱۷۵	-۰/۴۴۹	۰/۰۸۲
	مورکان- چم نور	-۰/۱۷	۰/۰۷۱	۰/۰۱۸	-۰/۰۲۹	۰/۳۱۲
	مدیسه	-۰/۰۲۷	۰/۰۷۴	۰/۷۱۶	-۰/۱۷۴	۰/۱۲
	چم نور -مدیسه	-۰/۱۹۸	۰/۰۷۷	۰/۰۱۱	-۰/۳۵۱	-۰/۰۴۵

یافته‌های پژوهش با رعایت ($p < 0.05$)

سایر روستاها با یکدیگر معنی‌دار نیست. مشخص است که میانگین این شاخص در روستای مدیسه بالاتر از سایر روستاها و روستا چم آسمان پایین‌تر از همه است.

نتایج مقایسه‌های زوجی تفاوت میانگین‌ها در شاخص کارایی و اثربخشی در جدول ۱۲ نشان می‌دهد که تفاوت روستا چم آسمان با روستا مدیسه ($P=0.024$) و روستا مورکان با روستا مدیسه ($P=0.016$) معنادار است؛ اما تفاوت

جدول ۱۲: نتایج مقایسه زوجی روستاها در شاخص کارایی و اثربخشی

شاخص	روستا	تفاوت میانگین‌ها	خطای انحراف استاندارد	معنی‌داری	فاصله اطمینان	
					حد پایین	حد بالا
کارایی و اثربخشی	چم آسمان - اله آباد	-۰/۲۷۲	۰/۱۷	۰/۱۰۷	-۰/۶۰۴	۰/۰۵۹
	مورکان	-۰/۱۸۴	۰/۱۴	۰/۱۹۸	-۰/۴۶۵	۰/۰۹۷
	چم نور	-۰/۲۰۲	۰/۱۴	۰/۱۵۹	-۰/۴۶۸	۰/۰۰۸
	مدیسه	-۰/۲۳۸	۰/۱۵	۰/۰۲۴	-۰/۶۱۳	-۰/۰۰۴
	اله آباد- مورکان	۰/۰۸۸	۰/۱۰۴	۰/۳۹۹	-۰/۱۱۷	۰/۲۹۴
	چم نور	۰/۰۶۹	۰/۱۰۵	۰/۵۱۱	-۰/۱۳۸	۰/۲۷۸
	مدیسه	-۰/۰۵۵	۰/۱۰۷	۰/۶۰۶	-۰/۲۶۶	۰/۱۵۵
	مورکان- چم نور	-۰/۰۱۸	۰/۰۵۷	۰/۷۴۴	-۰/۱۳	۰/۰۹۳
	مدیسه	-۰/۱۴۳	۰/۰۵۹	۰/۰۱۶	-۰/۲۶	-۰/۰۲۶
	چم نور -مدیسه	-۰/۱۲۵	۰/۰۶۱	۰/۰۴۴	-۰/۲۴۶	-۰/۰۰۳

یافته‌های پژوهش با رعایت ($p < 0.05$)

با روستا مدیسه ($P=0.007$) معنادار است؛ اما تفاوت سایر روستاها با یکدیگر در شاخص‌های کل حکمروایی خوب معنی‌دار نیست. بنابراین میانگین کل در روستای مدیسه بالاتر از سایر روستاها و روستا چم آسمان پایین‌تر از همه است.

نتایج مقایسه‌های زوجی تفاوت میانگین‌ها در شاخص‌های کل حکمروایی خوب (جدول ۱۳) نشان می‌دهد که تفاوت روستا چم آسمان با روستا مدیسه ($P=0.036$) و روستا مورکان با روستا چم نور ($P=0.018$) و روستا چم نور

جدول ۱۳: نتایج مقایسه زوجی روستاها در کل شاخص‌های حکمروایی

فاصله اطمینان	معنی داری	خطای انحراف استاندارد	تفاوت میانگین‌ها	روستاها	شاخص حکمروایی خوب
۰/۰۶۲	۰/۱۵۹	۰/۱۱۲	-۰/۱۵۸	چم آسمان - اله آباد	کل
۰/۰۰۴	۰/۰۵۶	۰/۰۹۴	-۰/۱۸۲	مورکان	
۰/۰۹۶	۰/۳۳۷	۰/۰۹۵	-۰/۰۹۱	چم نور	
-۰/۰۱۳	۰/۰۳۶	۰/۰۹۶	-۰/۲۰۲	مدیسه	
۰/۱۱۲	۰/۷۲۹	۰/۰۶۹	-۰/۰۲۴	اله آباد- مورکان	
۰/۲۰۴	۰/۳۴۸	۰/۰۷	۰/۰۶۶	چم نور	
۰/۰۹۵	۰/۵۳۱	۰/۰۷	-۰/۰۴۴	مدیسه	
۰/۱۶	۰/۰۱۸	۰/۰۳۷	۰/۰۹	مورکان- چم نور	
۰/۰۵۷	۰/۶۰۳	۰/۰۳۹	-۰/۰۲	مدیسه	
-۰/۰۳	۰/۰۰۷	۰/۰۴	-۰/۱۱۸	چم نور- مدیسه	

یافته‌های پژوهش با رعایت ($p < 0.05$)

بحث و نتیجه‌گیری

یکی از مباحث مهم و درعین‌حال جدید که از دهه‌های اخیر در ادبیات توسعه و مدیریت جهان مطرح شده، موضوع حکمروایی خوب است. حکمروایی خوب کوششی در جهت حاکمیت قانون، شفافیت، مسئولیت‌پذیری، مشارکت، برابری، کارایی، اثربخشی و پاسخگویی است. این موضوع به‌خصوص در کشورهای در حال توسعه و در راستای استقرار نهادهای سازی جامعه مدنی از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. در واقع این رویکرد نتیجه به چالش کشیدن برنامه‌ریزی‌ها و سیاست‌گذاری‌های از بالا به پایین است که توسط دولت مرکزی صورت می‌پذیرفت. این رویکرد در نواحی روستایی نیز گسترش یافته و بیانگر تحولی بنیادی در ساختار مدیریت روستایی است. حکمروایی خوب روستایی به‌عنوان فرایند مشارکتی توسعه تعریف می‌شود که به‌موجب آن همه ذینفعان شامل حکومت، بخش خصوصی و جامعه مدنی وسایلی را برای حل مشکلات روستایی فراهم می‌کنند. در این الگو مسئولیت اجرایی مستقیم مدیریت روستایی کمتر و امکان بیشتری برای برنامه‌ریزی و کنترل از پایین به بالا توسط نهادهای خصوصی و مردمی فراهم می‌شود.

در ایران نیز تأسیس دهیاری‌ها و شوراهای اسلامی روستا که همراه با افزایش مشارکت روستائیان در مدیریت روستایی، محدود شدن دیوان‌سالاری اداری، کوچک شدن دولت و کاهش تصدی‌های محلی و منطقه‌ای که از پیش شرط‌های حکمروایی بوده است (مسجد جامعی، ۱۳۸۹،

۱۴۶) را می‌توان نقطه عطفی در تغییر نظام مدیریتی و حرکت به سمت حکمروایی خوب روستایی دانست.

به‌عبارت‌دیگر حکمروایی خوب روستایی رویکردی مطلوب در ساختار نوین مدیریت روستایی کشور است (رحمانی فضلی و همکاران، ۱۳۹۳: ۴۳). لذا با توجه به گذشت بیش از دو دهه از عمر این نظام مدیریتی نوین در ایران، تحقق اهداف این رویکرد در اولویت قرار دارد. بنابراین پژوهش حاضر به بررسی میزان موفقیت و تحقق‌پذیری شاخص‌های حکمروایی خوب روستایی در نواحی روستایی شهرستان لنجان پرداخته است. بر این اساس با تدوین و تکمیل تعداد ۲۵۰ پرسشنامه، میزان تحقق شاخص‌های حکمروایی خوب روستایی، همچنین تفاوت بین روستا به لحاظ میزان تحقق و تفاوت در وضعیت شاخص‌ها، مورد بررسی قرار گرفت و نتایج زیر حاصل شد:

- میانگین همه شاخص‌ها به‌جز عدالت و برابری کمتر از میانگین مطلوب و مورد نظر پژوهشگر است. به‌عبارت‌دیگر شاخص‌های حکمروایی خوب در نواحی روستایی شهرستان لنجان محقق نشده است.
- به‌صورت موردی تنها شاخص عدالت و برابری از میانگین مطلوب پژوهشگر (۳/۵) بالاتر بوده و سایر شاخصها پایین‌تر از حد مطلوب است. در این زمینه مطالعات میدانی نشان داد که امکان دسترسی و رضایت از خدمات مختلف بهداشتی، درمانی، آموزشی و ... مؤثر بوده است.

- نتایج حاصل از آزمون t نشان داد که شاخص‌های حکمروایی خوب در مجموع با توجه به میانگین ۳/۲۴ کمتر از حدمطلوب، محقق شده‌اند. به عبارت دیگر نواحی روستایی شهرستان لنجان از لحاظ شاخص‌های حکمروایی در وضعیت مناسبی قرار ندارند.
 - نتایج تحلیل واریانس یک‌راهه نیز نشان داد بین شاخص‌های حکمروایی خوب در نواحی روستایی شهرستان لنجان تفاوت معناداری وجود دارد. به عبارت دیگر میزان تحقق شاخص‌های مورد مطالعه یکسان نیست.
 - شاخص شفافیت و مسئولیت‌پذیری به ترتیب ضعیف‌تر از سایر شاخص‌ها بوده‌اند. در این خصوص، عدم ارائه گزارش از وضعیت مالی، بودجه، قراردادها، هزینه‌ها و عملکرد سالانه و همچنین عدم وجود سازوکار مناسب برای پیگیری شکایات و اعتراضات روستائیان نسبت به مدیران محلی از مهم‌ترین عوامل بوده‌اند. مشاهدات میدانی نیز مؤید این موارد بوده است.
- نتایج آزمون کروسکال-والیس جهت مقایسه رتبه روستاها نیز نشان داد بین روستاها به لحاظ تحقق حکمروایی خوب تفاوت معناداری وجود دارد. به عبارت دیگر تحت تأثیر عوامل و شرایط مختلف روستاها، تفاوت در میزان تحقق‌پذیری وجود دارد. به گونه‌ای که روستاهای چم آسمان و چم نور در همه شاخص‌های حکمروایی خوب، پایین‌تر از سایر روستاها هستند.
- در مقایسه نتایج با سایر موارد، در اغلب پژوهش‌ها به مباحث نظری اشاره و در موارد کاربردی نیز عمدتاً آثار یا عوامل مؤثر بر این رویکرد مورد بررسی قرار گرفت؛ اما در این پژوهش میزان تحقق شاخص‌های حکمروایی خوب روستایی بررسی شد که نتایج آن با پژوهش‌های احمدی و چراغی (۱۳۹۶)، افتخاری و همکاران (۱۳۹۱) و ووردا (۲۰۱۷) مشابهت دارد.
- مقاله‌ی حاضر برگرفته از پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد خانم الهه ابراهیمی و با راهنمایی آقای دکتر اصغر نوروزی می‌باشد.

توسعه، ش ۳، ۶۹-۹۱.

- برادران شرکاء، حمیدرضا، ملک‌الساداتی، سعید (۱۳۸۶) حکمرانی خوب کلید توسعه آسیای جنوب غربی، مجله راهبرد، ش ۴۶، ۳۸۴-۳۵۹.
- پاداش، حمید. جهانشاهی، بابک، صادقین، علی (۱۳۸۶)، مؤلفه‌ها و شاخص‌های حکمروایی شهری، جستارهای شهرسازی، ش ۱۹ و ۲۰، ۷۲-۷۹.
- ترنر، مارک. هیوم، دیوید (۱۳۸۴)، حکومتداری، مدیریت و توسعه: چگونه دولت کارآمد داشته باشیم، ترجمه عباس منوریان، مرکز آموزش مدیریت دولتی، تهران.
- تقوایی، علی‌اکبر. تاجدار، رسول (۱۳۸۸) درآمدی بر حکمروایی خوب شهری در رویکردی تحلیلی، فصلنامه مدیریت شهری، ش ۴۳، ۴۵-۵۸.
- دادورخانی، فضیله. سلمانی، محمد؛ فرهادی، صامت؛ زارع، زهره (۱۳۹۰)، حکمروایی خوب راهبردی برای کاهش فقر روستایی، فصلنامه نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی، ش ۴، ۱۲۰-۱۰۳.
- دربان آستانه، علیرضا. رضوانی، محمدرضا. مطیعی لنگرودی، سید حسن. بدری، سید علی (۱۳۸۹)، سنجش و تحلیل عوامل مؤثر بر حکمروایی روستایی در حکومت‌های محلی (مطالعه موردی: شهرستان قزوین)، پژوهش‌های جغرافیای انسانی، ش ۷۳، ۹۹-۱۱۸.

منابع

- آدینه‌وند، علی اصغر. حاجی‌زاده، مریم. قدمی، مصطفی (۱۳۹۲) بررسی عملکرد شهرداری در چهارچوب حکمرانی خوب شهری (نمونه مورد مطالعه: شهر بابلسر). مجله‌ی مدیریت شهری، ش ۳۱، ۶۴-۴۱.
- احمدی، منیژه. چراغی، مهدی (۱۳۹۶) ارزیابی عوامل مؤثر بر تحقق حکمروایی خوب روستایی با تأکید بر عملکرد دهیاری‌ها مطالعه موردی: دهستان چایپاره بالا، شهرستان زنجان، فصلنامه جغرافیا (برنامه‌ریزی منطقه‌ای)، ش ۴، ۴۴-۳۳.
- اسماعیل‌زاده، حسن. صرافی، مظفر (۱۳۸۵)، جایگاه حکمروایی خوب در برنامه‌ریزی شهری طرح متروی تهران، مجله مدرس علوم انسانی، ویژه‌نامه جغرافیا، ش ۴۸، ۲۸-۱.
- اطهاری، کمال. کاظمیان، غلامرضا. مهدیزاده، جواد (۱۳۸۶)، حکمروایی شهری: مبانی فطری و ضرورت شکل‌گیری آن در ایران، مجله جستارهای شهرسازی، سال ۶، شماره ۱۹، ۲۵-۱۹.
- بدری، سیدعلی. قدیری معصوم، مجتبی. فرهادی، صامت. اسکندری، حافظ (۱۳۹۰)، مطالعه تطبیقی مدیریت روستایی ایران و چین با رویکرد حکمروایی، روستا و

- منطقه‌ای، چهارچوبی برای توسعه منطقه‌ای در کشور، مجله پژوهش‌های علوم زمین، ش ۱، ۷۱-۸۹.
- عظیمی‌آملی، جلال، رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا (۱۳۹۳) حکمروایی روستایی (مدیریت توسعه پایدار). تهران. سمت.
- فرمانداری لنجان (۱۳۹۷) معرفی شهرستان لنجان. (lenjan.gov.ir).
- محمودی، جعفر. رونقی، محمدحسین. رونقی، مرضیه (۱۳۹۲) تعیین وزن و رابطه بین شاخص‌های حکمرانی خوب در ایران، فصلنامه مطالعات راهبردی، ش ۴، ۵۹-۸۷.
- مرکز آمار ایران (۱۳۹۰) نتایج سرشماری نفوس و مسکن. تهران.
- مرکز پژوهش‌های مجلس (۱۳۸۳)، حکمرانی خوب، بنیان توسعه، مجلس شورای اسلامی، تهران.
- مسجد جامعی، احمد (۱۳۸۹) فرصت‌ها و چالش‌های شوراهای شورایی‌ها، مطالعات مدیریت شهری، ش ۱، ۱۵۶-۱۴۳.
- مهدی زاده، جواد (۱۳۸۶) تحولات حکومت و دولت در عصر جهانی‌شدن، گذار از دولت اقتدار مدنی، فصلنامه جستارهای شهرسازی، ش ۱۹ و ۲۰، ۵۱-۴۵.
- مهندسخین مشاور دی. اچ. وی (۱۳۷۱)، رهنمودهایی برای برنامه‌ریزی مراکز روستایی، ترجمه جواد میر و دیگران، سلسله انتشارات روستا و توسعه، تهران.
- میدری، احمد (۱۳۸۵) مقدمه‌ای بر نظریه حکمروایی خوب، فصلنامه رفاه اجتماعی، ش ۲۲، ۲۷۸-۲۶۱.
- نوبری، نازک. رحیمی، محمد (۱۳۸۹)، حکمرانی خوب شهری یک ضرورت تردید ناپذیر، مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران، دانش شهر، شماره ۱۱، ۴۸-۱.
- دربان آستانه، علیرضا. رضوانی، محمدرضا (۱۳۹۳) مبانی مدیریت روستایی، دانشگاه تهران، تهران.
- دربان آستانه، علیرضا. رضوانی، محمدرضا (۱۳۸۹)، تبیین نظری عوامل مؤثر بر حکمروایی روستایی، مجموعه مقالات اولین کنفرانس بین‌المللی سکونتگاه‌های روستایی، مسکن و بافت، بنیاد مسکن انقلاب اسلامی، تهران، ۱۳۴-۱۱۱.
- رحمانی فضلی، عبدالرضا. صادقی، مظفر. علیپوریان، جهانبخش (۱۳۹۳)، بنیانهای نظری حکمروایی خوب در فرایند مدیریت روستایی نوین، فصلنامه مدیریت شهری، ش ۳۷، ۵۳-۴۳.
- رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا. عظیمی‌آملی، جلال. پورطاهری، مهدی. احمدی پور، زهرا (۱۳۹۰) تبیین رابطه رهیافت حکمروایی خوب و توسعه پایدار روستایی در مناطق روستایی استان مازندران، پژوهش‌های روستایی، دوره ۲، شماره ۸، ۳۴-۱.
- رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا. عظیمی‌آملی، جلال. پورطاهری، مهدی. احمدی پور، زهرا. (۱۳۹۱) ارائه الگوی مناسب حکمروایی خوب روستایی در ایران، فصلنامه ژئوپلیتیک، ش ۲، ۲۸-۱.
- زاهدی، شمس‌السادات. ابراهیم پور، حبیب (۱۳۹۱)، حکمرانی مبتنی بر پایداری (با تأکید بر حفاظت محیطی)، سمت، تهران.
- شرفیابان ثانی، مریم (۱۳۸۰)، مشارکت شهروندی، حکمروایی شهری و مدیریت شهری، فصلنامه مدیریت شهری، سال ۲، ش ۸، ۴۳-۴۸.
- صرافی، مظفر، تقی زاده، فاطمه (۱۳۸۷)، راهبرد شبکه

Adisalem M, 2015. The Performance of Good Governance on Land Administration at Local/Woreda Level: The Case of Naeder Adet Woreda, Tigray Region, Ethiopia. Inter. J. Polit. Sci. Develop. 3(8): 1-11.

Astleithner, F. and Hamedinger, A. 2003, "urban Sustainability as a new form of Governance, Journal of Innovation, vol. 16, No.1, 51-75.

Knacks, Stephen (2003) Democracy, Governance, and growth. Publishing. University of Michigan.

Knoll and Zloczyciti p. (2011), The Good Governance indicators of the millennium

challenge Account: How many Dimensions are really Bemg measured, world development, 40(5), 900- 915.

Manyi, E. E (2007) Local Governments and Rural Development: A Case Study of Buea in Cameroon, Thesis submitted in partial fulfillment of the requirements for the Degree of Master of Philosophy in Culture, Environment and Sustainability Centre for Development and the Environment University of Oslo Blindern, Norway.

Mdee, Anna. Thorley, Lisa (2016) Good governance, loval government, accountability and service delivery in

- Tanzania, An ESRC Research Project.
- Nkum, J.2002, Local governance for rural poverty reduction, European Form on Rural Development cooperation, policies and approach for rural poverty reduction: what works in practice? Online: <http://www.rural forum>.
- Rudra predawn and sandal (2011) good governance and human development.
- Thomas, M (2009), "What Do the worldwide Govrnance Indicators measure?", Journal of public Administration Research and theory, J-Papt 16(1): 5- 220.
- Welch, Richard, 2002,"Legitimacy of Journal local Government in the New Governance Environment". Journal of Rural Studies, Vol.18, Issue 4, P 443-459.
- Woreda Hawzen (2017) Decentralized Good Governance in Rural Land Administration: The Case of, IJEDR Volume 5, Issue 2. P: 131-142.
- World Bank (2017) Governance and the law, Washington, DC.
- Young, Sokphea. Soparth, Pongquan. Sophal, Ear (2011) Local Good Governance of Rural Infrastructure Development Planning: Case Studies of Commune Councils in Cambodia. International Journal of Environmental and Rural Development.59-64
- Zhang X, Fan,SH, Zhang, Linxiu and Huang, Jikum.2004, Local Governance and public Good Provision in rural China, Journal of Public Economics, Volume 88, Issue 12, 2857-2871.